SPRAWOZDANIE

D^RA ST. KRZYŻANOWSKIEGO

DYREKTORA ARCHIWUM AKTÓW DAWNYCH MIASTA KRAKOWA ZA 1909.

KRAKÓW MCMX. NAKŁADEM GMINY M. KRAKOWA. DRUKARNIA ZWIĄZKOWA POD ZARZĄDEM ANDRZEJA SZYJEWSKIEGO.

SPRAWOZDANIE

D<u>RA</u> ST. KRZYŻANOWSKIEGO

DYREKTORA ARCHIWUM AKTÓW DAWNYCH MIASTA KRAKOWA ZA 1909.

KRAKÓW MCMX. NAKŁADEM GMINY M. KRAKOWA. DRUKARNIA ZWIĄZKOWA POD ZARZĄDEM ANDRZEJA SZYJEWSKIEGO.

SPRAWOZDANIE Z CZYNNOŚCI.

Sprawozdanie za rok ubiegły zapowiadało przystąpienie do druku drugiego tomu katalogu ksiąg. W rzeczy samej dano mu początek i wydrukowano na stronicach 64 katalog 415 ksiąg archiwalnych; są to różne działy urzędowych protokołów urzędów ławniczego i wójtowskiego. Ze względu na wcześniejszą organizacyę ławy niż rady i na charakter najstarszej księgi miejskiej, zaczynającej się w r. 1300, konieczne było dać temu działowi pierwszeństwo.

Druk tej części katalogu postępował wolno ze względu na potrzebę ustalenia norm opisu ksiąg w najdrobniejszych szczegółach. Każda kartka katalogowa i każda korekta przechodziła przez troje rąk, asystenta, archiwaryusza i dyrektora Archiwum i ten sposób postępowania zachowa się nadal. Ze względu na przygotowanie znacznej liczby kartek druk katalogu w r. 1910 postąpi znacznie szybciej.

Dotychczasowa praca nad katalogiem przyniosła ciekawe rezultaty dla poznania sposobu prowadzenia spraw w urzędach miejskich. W urzędzie ławniczym i wójtowskim wpisywano je do brulionów, a następnie do ksiąg głównych. W urzędzie radzieckim stosunek jest bardziej skomplikowany. Pisarz miejski zaciąga nasamprzód wszystkie sprawy w najogólniejszem streszczeniu do podręcznego raptularza, przyczem miesza wszystkie kategorye, tak że obok siebie można spotkać zapiski inskrypcyi, kontrowersyi, konkluzyi senatu, kollokwiarzy i t. d. Z tych ogólnych raptularzy rozdzieliwszy

sprawy według materyi, wciągano je do specyalnych brulionów, a dopiero z nich ingrossowano je do ksiąg głównych. Ostatnie miały wartość urzędową i katalog musi je kłaść na pierwszem miejscu, bruliony i raptularze nie są jednak bez wartości, zawierają czasem więcej zapisek i pozwalają zastąpić nieraz zaginione księgi.

Dyrekcya Archiwum przykłada do wydania całego katalogu drukiem szczególną wagę, jak to już niejednokrotnie podnosiła. Ułatwi to znacznie pracę wydawców, dając im tę pewność, że żadnego materyału archiwalnego nie pominą ułatwi również pracę konstrukcyjną nad historyą Krakowa. Dalszym krokiem w tym kierunku byłoby wykonanie szczegółowych indeksów osobowych i rzeczowych ksiąg archiwalnych i niewątpliwie trzeba będzie do tej pracy przystąpić; jest to jednak praca tak olbrzymia, że można ją będzie tylko do najważniejszych działów ograniczyć, a już całkiem o niej myśleć nie można bez ogarnięcia poprzednio całego materyału w katalogach Archiwum.

Dla pomieszczenia zbiorów pamiątek miejskich (Muzeum historyczne m. Krakowa) przeznaczono jedną salę na parterze sklepioną. Na odnowienie tej sali i urządzenie przypadło z nadzwyczajnej dotacyi 1.000 kor. Roboty wykonane w tym roku objęły wymalowanie sali farbami kazeinowemi, sklepienie biało a ściany jednobarwnym kolorem szarym. W całej sali położono posadzkę dwukolorową z płyt betonowych na podkładzie betonowym po zerwaniu dawnej starej, bardzo zniszczonej podłogi z desek. Poziom podłogi dawniejszej obniżono tj. zrównano z poziomem przyległych sal archiwalnych. W sali tej dano nadto nowe drzwi wewnętrzne wchodowe, w miejsce dawniejszych drzwi z drzewa prowadzących do sal archiwalnych umieszczono drzwi żelazne z XV w. pochodzące z sali ratusza krakowskiego, jako przedmiot muzealny. Wstawiono nowy piec kaflowy, zrobiono ogrodzenie z żelaznej blachy (w górnej części oszklone) jako miejsce dla sprzedającego bilety wstępu i garderobę zwiedzających muzeum.

Po ścianach sali umocowano pręty mosiężne do zawieszania na nich obrazów i przedmiotów.

Wobec ograniczonego kredytu na ten rok w tym celu przyznanego ograniczono się tylko do tych robót, w roku następnym przyjdzie kolej na sprawienie gablotek i urządzenia dla pomieszczenia zabytków muzealnych.

W sali bibliotecznej sprawiono dwa fachy, w których pomieszczono książki.

Archiwaryusz p. Chmiel opracował „Ustrój administracyjny miasta Krakowa od r. 1791 — 1866“ jako I Rozdział do mającego się drukować kosztem miasta: „Sprawozdania o działalności Rady miasta i Magistratu od r. 1867“, asystent Dr. Kaczmarczyk opracował do tegoż wydawnictwa historyę Archiwum.

Skatalogowano:

Kraków.

Regestra skarbowe tzw. diurnalia	num.	13
Protocolla consularia	„	9
Inquisitiones, schaedularia	„	6

Kazimierz.

Promptuaria et terminaria 1530 — 1792 . . .	num.	13
Przywileje i dekreta	„	6
Drobne działy	„	20

L u ź n e a k t a do r. 1795 rozdzielano w dalszym ciągu i uzupełniono dawniej złożone fascykuły. Praca ta ukończoną będzie w przyszłym roku zupełnie.

Ułożono 14 fascykułów „Ex actis advocatialibus et scabinalibus Crac.“

Uporządkowano 5 fascykułów aktów kazimierskich (Consularia 1627 — 1794, listy kupieckie, kontrakty prywatne 1620 — 1794, miejskie 1688 — 1791 tudzież spisy inwentarzy XVI — XVIII w.

Włożono 1035 dyplomów perg. do kopert, które opatrzono numerami.

Archiwum senackie umieszczone przez pewien czas z powodu adaptacyi w obecnej sali muzealnej przeniesiono

z powrotem do sali tego archiwum i ułożono. W archiwum senackiem uporządkowano zbiór map i planów (78 sztuk) i spisano tymczasem ich tytuły.

Udzielono informacyi i objaśnień p. Pawłowi Adamowi o oprawach starych krak. znajdujących się w Archiwum, a na wystawę introligatorską urządzoną przez Instytut dla rozwoju i popierania rzemiosł w Muzeum techniczno przemysłowem wypożyczono 9 rękopisów.

Oprawiono 34 rękopisów i 69 dzieł z biblioteki archiwalnej.

Zbiór fotografii uporządkowano rzeczowo i według formatu.

Uzupełniono inwentarze: muzealny M. 572 — 744, dyplomów depozytowych D/D 271 — 286 i rękopisów depozytowych A/D 583 — 839.

Dziennik podawczy wynosił 236 liczb, wydano 1 odpis wierzytelny.

Na żądanie Magistratu przeprowadzono kwerendę w sprawach:

1) oznak godności prezydentów miasta;

2) umundurowania służby miejskiej.

Przeprowadzono dłuższą kwerendę do rodziny Wüstenhube i poszukiwanie naukowe za rodziną Hoszowskich dla Dr. Święcickiego we Lwowie.

ARCHIWUM.
PRZYBYTKI.

1) Spis uposażenia kollegiaty św. Floryana na Kleparzu z XV w.

2) Akta do domu Kmiecikiewiczów i Szydłowskich na Garbarach z lat 1790 — 1853.

3) Spisy książek, rachunki, bruliony korespondencyi księgarni F. K. Pobudkiewicza w Krakowie z lat 1869 — 1879.

4) Akta do cegielni miejskich i materyałów budowlanych z lat 1818 — 1859.

5) Akta budownictwa miejskiego dotyczące pożaru Krakowa w r. 1850 z lat 1850 — 1854.

6) Akta i wycinki z gazet do sprawy Barbary Ubryk w klasztorze PP. Karmelitanek na Wesołej z lat 1869 — 1909.

7 — 83) Siedmdziesiąt siedm ksiąg i fascykułów Wydziału rachunkowego miejskiego z lat 1861 — 1906.

84) Akta luźne cechu szewców w Lipnicy murowanej z lat 1478 — 1830.

85 — 86) Dyplomy perg. 2 do m. Lipnicy murowanej z r. 1478 i 1649.

87) Dyplom perg. 1 do wsi Grojca i Łagiewnik w woj. sieradzkiem z r. 1671.

88) Około 2500 aktów i listów dotyczących rodziny Morzyckich i spokrewnionych z nią Wysockich, Zakrzewskich, Sokołowskich, Bętkowskich, Grochowickich tudzież ich posiadłości na Kujawach: Ruszków, Słomkowo, Szyszyna, Lubstów, Wawrzynowo, Gosławice, Morzyce i Wierzbie z lat 1592 — 1862.

89) Archiwum zamku w Zatorze.

Na zbiór ten składa się prawie komplet archiwum z końca XVIII i z XIX w. obejmujący kilkanaście tysięcy aktów i około 100 ksiąg mandataryuszy, księgi kasowe, dochody i rozchody, krescencye zboża z folwarków, inwentarze, raporty lasowe, kontrakty dzierżaw, mapki wsi i plany budynków gospodarskich klucza zatorskiego, który stanowiły wsi: Przeciszów, Kozy, Gorzeń, Ponikiew, Rzeki, Hecznarowice, Nowa Wieś tudzież m. Zator; znalazły się także akta do klucza wiśnickiego. Ze względu na to że tego rodzaju materyały należą u nas do bardzo rzadkich, przedstawia ten dział aktów dużą wartość zwłaszcza do dziejów chłopów i ich uwłaszczenia. Po zatem kilkaset aktów do spraw majątkowych Henryka Dulskiego, Apolonii z Ustrzyckich Poniatowskiej, Izabeli Branickiej, Konstancyi z Poniatowskich Tyszkiewiczowej, do rodzin Jordanów, Lubomirskich, Potockich

i Radziwiłłów, tudzież do Jabłonnej, majątku ks. Józefa; część korespondencyi Wilhelma Radziwiłła (między tem listy Kraszewskiego i Akielewicza w sprawie oświaty na Litwie).

Ze starszych rzeczy są dwa fascykuły aktów z lat 1582 do 1780 przeważnie do wsi Gierałtowic, bardzo ciekawy rękopis rachunków starostwa zatorskiego 1722 — 1730, kilkanaście rękopisów i kilka dyplomów perg. do kościoła i m. Zatora.

Przedmioty powyższe dostały się do Archiwum jako dary: Grona c. k. konserwatorów Galicyi zachodniej nr. 89, prof. Dr. Ludwika Birkenmajera 87, p. Ludmiły Morzyckiej w Kole w Królestwie Polskiem 88, Dr. Stanisława Tomkowicza 6, p. Mikołaja Woronieckiego 2, 3, Dr. Franciszka Zaczka 84 — 86, z Izby obrachunkowej miejskiej nadesłano 7 do 83, z Budownictwa miejskiego 5, 6, kupiono 1.

Przy tej sposobności zaznaczyć należy, że przy pozyskaniu archiwum zatorskiego duże usługi oddał p. Józef Seruga, słuchacz filozofii, który pierwszy zawiadomił konserwatorów Dr. Estreichera i Dr. Krzyżanowskiego o grożącem niebezpieczeństwie temu archiwum i przy jego pozyskaniu współdziałał.

KORZYSTANIE NAUKOWE Z ARCHIWUM.

Zarząd Archiwum jak dawniej tak i obecnie użyczał naukowej pomocy wszystkim pracującym nad historyą miasta.

Na miejscu korzystało z Archiwum 555 osób, do użytku wydano 703 rękopisów, dyplomów, zabytków muzealnych i książek. Do domu wypożyczono 126 książek z biblioteki archiwalnej.

Na materyałach archiwalnych oparte wyszły w r. 1909:

Dr. Klemens Bąkowski: Przewodnik po okolicach Krakowa. Kraków — 1909, 8⁰, str. 173.

Dr. Jan Lachs: Kronika lekarzy krakowskich do końca XVI wieku. Przyczynki archiwalne. Odbitka z 12 t. Archiwum dla historyi literatury w Polsce Akad. Um. Kraków — 1909 8⁰, str. 88.

Dott. Giovanni Ptaśnik: Gli Italiani a Cracovia dal XVI secolo al XVIII. Roma — 1909, 8⁰, str. VII, 109.

Jan Ptaśnik: Testamenty Piotra Wedeliciusza z Obornik i jego żony Otylii. Kwartalnik hist. 1909 str. 372 — 377.

Towarzystwo miłośników historyi i zabytków Krakowa opierało, jak w latach poprzednich, całą swą działalność naukową o Archiwum.

Pod redakcyą prof. Dr. Stanisława Krzyżanowskiego wyszedł Rocznik krakowski t. XII, obejmujący następujące prace:

Stanisław Tomkowicz, Zabytki sztuki w klasztorze Karmelitanek na Wesołej w Krakowie.

Franciszek Klein, Kościół ś. Piotra i Pawła w Krakowie.

Marya Polaczkówna, Michał Wiszniewski 1830 — 1848.

„Biblioteka krakowska“ objęła pod redakcyą profesora Dr. Stanisława Kutrzeby:

Nr. 40 i 41 Wspomnienia Ambrożego Grabowskiego wydał Stanisław Estreicher T. I i II.

Grono c. k. konserwatorów Galicyi zachodniej, które w sprawach naukowych opiera swą działalność przeważnie o Archiwum, wydało Tekę Grona konserwatorów t. III obejmującą: Katalog krajowego Archiwum aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie w opracowaniu Dr. Stanisława Kutrzeby.

Tekę zawierającą materyały archiwalne do Wawelu wydaje p. Adam Chmiel.

MUZEUM HISTORYCZNE.

PRZYBYTKI.

Przedmioty oznaczone w inwentarzu muzealnym od nr. 572 — 744, są to przeważnie zabytki, wykopane w Krakowie, jak fragmenty kafli, naczyń glinianych, wyrobów ze szkła i drzewa, a nadto rzeczy, których katalogowanie w toku:

1) Bursa ubogich uczniów na rogu ul. Wiślnej i Gołębiej, akwarela sepiowa R. Hadziewicza.

2) Widok spalonych domów w Krakowie, akwarela sepiowa R. Hadziewicza.

3) Widok kościółka pod kopcem Kościuszki, akwarela kolorowa R. Hadziewicza.

4) Tablica nagrobkowa Fogelwederów, akwarela Wojnarowskiego.

5) Płyta nagrobkowa z rycerzem w kościele OO. Dominikanów, akwarela Wojnarowskiego.

6) Relikwiarz szafkowy z drugiej połowy XVII w. przeznaczony do kościoła N. P. Maryi.

7) Trzy figury drewniane z kaplicy cmentarnej w Krakowie.

8) Pieczęć opactwa w Tyńcu z XVII w. w czerwonym wosku w puszce blaszanej.

9) Fragmenty kafli z domu XX. Spowiedników kollegiaty św. Anny przy ul. Szewskiej.

10) Dawne warownie krakowskie podług akwarel Głogowskiego z r. 1809. Serya kart korespondencyjnych.

11) Serya kart korespondencyjnych z widokami urządzenia mieszkania przy ul. Gołębiej l. 6.

Fotografie:

12) Baszta ciesielska.

13) Baszta stolarska.

14) Baszta Kościuszki.

15) Zamek krakowski od południa.
16) Ulica Straszewskiego z Katedrą.
17) Plac Maryacki z kościołami P. Maryi i św. Barbary
18) Kościółek św. Salwatora na Zwierzyńcu.
19) Tyniec.
20) Sień kamienicy Lubomirskich w Rynku.
21) Dziedziniec kamienicy Lubomirskich w Rynku.
22) Widok ul. Szczepańskiej.
23) Mały Rynek z Bursą i kościołem P. Maryi.
24) Kościół Norbertanek na Zwierzyńcu.
25) Kurza stopa z kościołem św. Idziego.
26) Magistrat od ul. Poselskiej.
27) Rondel Floryański,
28) Wnętrze Rondla.
29) Rondel od strony Bramy Floryańskiej.
30) Brama Floryańska od Kłeparza.
31) Baszta pasamoników.
32) Sto sześćdziesiąt jeden fotografii kościołów, budynków i zabytków Krakowa i okolicy.

Część przedmiotów zakupiono, reszta pochodzi z darów. Ofiarodawcami byli: Prezydyum m. Krakowa, Ekonomat miejski, Urząd miejski w Tuchowie, Towarzystwo miłośników historyi i zabytków Krakowa, wreszcie pp.: Dr. Adam Bogusz, X. Dr. Józef Caputa, Adam Czunko, L. K. Górski, Dr. Ludwik Merz, Ignacy Miarczyński, Dr. Józef Muczkowski, Gabryel Niewiadomski, Dr. Jan Ptaśnik, Dr. Stanisław Eljasz Radzikowski.

BIBLIOTEKA.

PRZYBYTKI.

883 dzieł i broszur w 1145 tomach i zeszytach, pochodzących z zakupna i darów. Dzieła te, oznaczone nr. inw. 4848 — 5730 mają katalog kartkowy. Ofiarodawcy: Akademia handlowa (2 dzieła), Akademia Umiejętności (3), Bank galicyjski dla handlu i przemysłu (1), Biblioteka ordynacyi hr. Zamoyskich w Warszawie (1), Dyrekcya gimnazyum w Dębicy (1), Dyrekcya gimnazyum św. Anny (2), Dyrekcya gimnazyum św. Jacka (2), Dyrekcya III gimnazyum (2), Dyrekcya IV gimnazyum (1), Dyrekcya V gimnazyum (1), Dyrekcya gimnazyum I żeńskiego w Krakowie (1), Dyrekcya gimnazyum I w Stanisławowie (3), Dyrekcya Muzeum XX. Czartoryskich (1), Dyrekcya Muzeum Narodowego (3), Dyrekcya wyższej Szkoły przemysłowej w Krakowie (1), Dyrekcya Szkoły wydziałowej im. Kazimierza W. w Krakowie (1), Dyrekcya Teatru miejskiego (2), Grono c. k. konserwatorów Galicyi zachodniej (4), Magistrat m. Krakowa, Biuro pośrednictwa pracy Biuro statystyczne, Biuro wodociągowe, Ekonomat miejski, Izba obrachunkowa miejska (15), Stowarzyszenie nauczycielek (1), Szkoła ewangielicka w Krakowie (1), Towarzystwo miłośników historyi i zabytków Krakowa (28), Towarzystwo muzyczne (1), Towarzystwo opieki szpitalnej nad dziećmi w Krakowie (1), Towarzystwo „Przytulisko“ uczestników powstania 1863/64 r. (1), Towarzystwo ratunkowe (1), Towarzystwo sztuk pięknych (1), Towarzystwo wzajemnego kredytu (1), Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń (1), Wydział krajowy (1), Krajowy Związek rybacki (1), naddto pp.: Wacław Anczyc (2), Dr. Klemens Bąkowski (5), Kazimierz Baran (1), Władysław Baran (1), Leon Białkowski (1), Dr. Adam Bogusz (1), Adam Chmiel (1), Dr. Edmund Długopolski (1), Dr. Stanisław Domański (1), Józef Gollenhofer (1), Konstantowa Górska (186 zeszytów Przeglądu polskiego, 64 Biblioteki warszawskiej), Dr. Zdzisław Jachimecki (2), Dr. Ka-

zimierz Kaczmarczyk (1), Adam Kajzy (1), Dr. Stanisław Krzyżanowski (15), Dr. Stanisław Kutrzeba (1), Dr. Jan Lachs (3), X. Dr. Kazimierz Miaskowski (1), Ludmiła Morzycka (18), Dr. Józef Muczkowski (41), Stanisław Nikolay (1), Dr. Jan Ptaśnik (10), Dr. Zygmunt Rozen (1), Marcin Samlicki (1), Józef Seruga (32), Zygmunt Serwin (1), Dr. Hilary Święcicki (1), Dr. Stanisław Tomkowicz (1), Paweł Vogel (1), Maryan Wawrzeniecki (1).

DEPOZYTY.

CECH KRAMARZY W KRAKOWIE.

(Starszy p. Karol Piątkowski).
Dyplomów perg. 4 z r. 1612, 1684, 1697 i 1745.
Dyplom pap. 1 z r. 1684.
Księga cechowa 1 z lat 1822 — 1849.

P. HELENA Z SOKOŁOWSKICH DYNOWSKA W ISTALSNEJ NA LITWIE,

złożyła:
Trzy dyplomy perg. z r. 1540, 1562 i 1823.
Fascykuł aktów rodzinnych z lat 1483 — 1771, sztuk 28 oryginałów i kopii.

RACHUNKI.

Z kredytu „na dalsze urządzenie Archiwum“ w kwocie 1100 koron wydano za pośrednictwem Ekonomatu:

Roboty introligatorskie	480·35
Druk sprawozdania	65·10
Roboty stolarskie	380·15
Do przeniesienia . . .	925·60

Z przeniesienia . . .	925·60
Robotnicy	26·—
Roboty tapicerskie	66·—
Drobne wydatki	82·50
Razem . . .	1100·10

Z kwoty 200 kor. wyasygnowanej na wydatki kancelaryjne, wydano:

Materyały i przybory piśmienne	156·82
Korespondencye i drobne wydatki . . .	43·18
Razem . . .	200·—

Kredyt 600 kor. na zakupywanie zabytków do przyszłego muzeum historycznego miejskiego wydano na cel wskazany.

Kredytu 1000 kor. na wydawnictwo źródeł dziejowych użyto w całości na wyrównanie rachunku drukarni za druk Katalogu.

Na powiększenie biblioteki wydano 444 kor. 31 hal., kredyt na ten cel wynosił 400 kor., niedobór 44 kor. 31 hal., pokryto z dochodu z opłat archiwalnych.

Dochód z opłat archiwalnych administrowany osobno w myśl § 21 statutu archiwalnego wynosił w 1909 r. 44 kor. 60 hal. z kwoty tej użyto 44 kor. 31 hal. na pokrycie niedoboru na powiększenie biblioteki, reszta 29 hal. pozostaje na r. 1910.

Z kredytów nadzwyczajnych:

1) na sprawienie półek, szaf na archiwum senatu i gablotek na pamiątki miejskie 4000 koron w 4 ratach, 3-cia rata (Dział XI, poz. 16) w kwocie 1000 kor. wydano za pośrednictwem Ekonomatu miejskiego:

roboty malarskie	287·97
„ stolarskie	191·30
„ ślusarskie	403·64
„ kaflarskie	202·05
materyał drzewny	8·64
Razem . . .	1093·60

2) na automat pożarny (Dział XI, poz. 17) w kwocie 600 kor. wydano:

Automaty	455·77
Instalacya	122·—
Razem . . .	577·77

Rachunki i kwity przedstawia się Magistratowi, podpisane przez dwóch członków komisyi archiwalnej.

W Krakowie, dnia 3 stycznia 1910 r.

Dyrektor Archiwum:

Dr. Stanisław Krzyżanowski.

Sprawozdanie powyższe uchwaliła Komisya archiwalna na posiedzeniu w dniu 14 marca 1910 przedłożyć Radzie miasta z wnioskiem o przyjęcie go do wiadomości.

KRAKÓW